

**KATEDRA i I KLINIKA ANESTEZJOLOGII
I INTENSYWNEJ TERAPII
UNIwersytetu Medycznego w Lublinie**

SPSK NR 4, ul. Jaczewskiego 8, 20-090 LUBLIN,
Tel. (0-48)- 81-724-43-32 Fax (0-48)- 81-724-45-50 E-mail anest@umlub.pl

Lublin 2023-07-01

Dziękuję Wydziału Nauk o Zdrowiu

wpłynęło dnia 6.07.2023 r. *SL*

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Patrycji Maj pt. „Ocena spektrum zaburzeń psychologicznych wynikających z majaczenia stanu ciężkiego pacjenta u członków rodzin chorych leczonych w oddziałach intensywnej terapii”.

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska mgr. Patrycji Maj pt. „*Ocena spektrum zaburzeń psychologicznych wynikających z majaczenia stanu ciężkiego pacjenta u członków rodzin chorych leczonych w oddziałach intensywnej terapii*”, jest niezwykle interesującą dysertacją poruszającą bardzo ważny temat jakim jest reakcja rodziny na stan kliniczny oraz zaburzenia neuropsychologiczne wnikające leczenie najbliższych osób. Dysertacja napisana jest w sposób typowy dla tego rodzaju prac, z zachowanym układem rozdziałów. Analiza danych poparta jest 10 rycinami oraz 13 tabelami dokumentującymi uzyskane przez Doktorantkę wyniki. Całość dysertacji analizowana jest w oparciu o 119 pozycje piśmiennictwa, w tym również publikacji książkowych. Pracę kończą streszczenia w języku polskim oraz angielskim, jak również załączniki zawierające dokumenty niezbędne do wykonania badań. Przedstawioną mi do oceny pracę czyta się dobrze i nie budzi ona większych zastrzeżeń, a jedynie mało znaczące uwagi.

Swoją rozprawę Doktorantka rozpoczęła wykazem stosowanych skrótów co istotnie ułatwia czytanie kolejnych rozdziałów. Znaczenie poszczególnych skrótów jest wyjaśnione nie tylko w tym miejscu, lecz również w pełnym tekście pracy.

Wstęp pracy napisany jest dobrze i czyta się go z ciekawością. W pierwszej części wstępu Autorka szeroko omawia problem zaburzeń neuropsychologicznych obserwowanych u krytycznie chorych pacjentów jak również reakcję rodzin. W rozdziale tym Kandydatka dokładnie przedstawia skalę problemu oraz analizuje czynniki wpływające na negatywne

emocje członków rodziny. Autorka podkreśla także smutny fakt niedoceniaenia tego problemu w Polskim społeczeństwie podkreślając, że w krajach zachodnich istnieją specjalne zespoły specjalistów zajmujące się ww. problemem. Z obowiązku recenzenta muszę jednak zaznaczyć, że niektóre zdania wymagają korekty językowej i są trudne do zrozumienia. Nie można także kolejnych po sobie akapitów rozpoczynać tym samym fragmentem „Z kolei...”. W kolejnych podrozdziałach Kandydatka skupia się na problemie oraz leczeniu u zapobieganiu zaburzeń wynikających z sytuacji krytycznej oraz zespołu stresu pourazowego oraz zaburzeń po intensywnej terapii. Podrozdziały te czyta się łatwo i nie budzą one moich większych uwag. Podrozdziały wstępu omawiające problem majaczenia stanu ciężkiego oraz sposobów zapobiegania, leczenia i rehabilitacji są również dobrze, aczkolwiek w mojej opinii może zbyt szczegółowo napisane. Dysertacja nie dotyczy bowiem problemu majaczenia typu ciężkiego u krytycznie chorych pacjentów, lecz reakcji ich rodzin na tą patologię. Sugestia ta nie wpływa jednak na całokształt ocenianej przeze mnie dysertacji.

W rozdziale „Założenia i cel pracy” brakuje mi jednoznacznie podkreślonej hipotezy zerowej. Można się co prawda domyślać, że główną hipotezą był niekorzystny wpływ wystąpienia zaburzeń neuropsychologicznych u krytycznie chorych na stan psychiczny rodziny i osób najbliższych, jednak dokładne opisanie hipotezy zerowej jest nieodłącznym elementem tego typu prac. Dlatego też sugeruję uwzględnienie tej uwagi w przygotowaniu pracy do druku.

Rozdziały „Materiał i metody” oraz „Wyniki” są dobrze napisane. Moja główna uwaga dotyczy umieszczonej w rozdziale „Materiał i Metody” planowanej liczby badanych (98 osób). Ilość przebadanych osób to wynik pracy a nie jej założenia, więc fakt ten powinien zostać zaznaczony w rozdziale „Wyniki”. Błąd ten jest jednak wielokrotnie powielany w wielu pracach naukowych i nie wpływa na ich jakość. Nie właściwym jest także dublowanie wyników w postaci prezentacji na wykresie oraz w tabelach. Fakt ten nie umniejsza jednak wysokiej wartości pracy.

Najważniejszym rozdziałem dysertacji dowodzącym dojrzałości naukowej badacza jest dyskusja. Rozdział ten Kandydatka powinna rozpocząć bardzo syntetycznym przedstawieniem najważniejszych wyników własnych, co znacząco ułatwia ich analizę w dyskusji. W pierwszej części omawiania wyników Doktorantka analizuje problem zespołu stresu pourazowego u rodzin pacjentów. Jest to niezwykle ciekawa część dyskusji, przy czym niewłaściwym jest przytaczanie surowych wyników własnych w tym rozdziale. Stosunkowo skąpa ilość doniesień literaturowych znacząco utrudnia Kandydatce dokładną analizę tego problemu, jednak sposób przedstawienia wyników własnych a aspekcie skąpej liczby

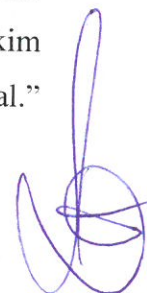

doniesień zasługuje na uznanie. Kolejne fragmenty dyskusji związane są z analizą kontroli emocji (w których Kandydatka ponownie przytacza znamienność statystyczną „p”), lęku oraz czynników wpływających na stopień zaburzeń neuropsychologicznych u członków rodzin. Fragmenty te są dobrze napisane, czyta się je płynnie. Nie do końca zgodzę się jednak ze stwierdzeniem określającym nasilenie występujących zaburzeń u członków rodziny. Określenie głębokość nie powinno być użyte w tym miejscu, gdyż znaczenie tego słowa nie odzwierciedla problemu. W mojej opinii znacznie lepszym byłoby użycie słowa „nasilenie” lub „stopień” lub nawet „zaawansowanie” zaburzeń. Jest to jednak uwaga zupełnie nie wpływająca na całokształt dysertacji. Szczególnie ciekawym jest analiza wyników dotyczących zależności pomiędzy czynnikami demograficznymi a występowaniem zaburzeń neuropsychologicznych u rodzin pacjentów z majaczeniem stopnia ciężkiego. Wynik Doktorantki odbiega nie potwierdza omówionych w literaturze zależności, co jest trudne do wyjaśnienia. Godnym podkreślenia jest w tym miejscu fakt wytłumaczenia przez Kandydatkę tych rozbieżności. W swojej analizie Kandydatka podkreśla też wagę problemu jakim jest właściwa komunikacja pomiędzy rodziną a personelem medycznym. Cytowani przez Autorkę badacze w sposób jednoznaczny podkreślają wagę takiej komunikacji. W mojej opinii omówienie ewentualnej roli tak zwanych „opiekunów dla rodzin krytycznie chorych” znacząco wzbogaciłoby pracę (Assa i wsp Am J Crit Care 2021; 30(6):471). Fakt ten można jednak omówić podczas przygotowywania kolejnych publikacji. Rozdział „Dyskusja” kończy fragment syntetycznie omawiający ograniczenia pracy, co w mojej opinii znacząco podnosi jej wartość.

Dyskusję kończy kolejny rozdział zatytułowany „Wnioski”, które odpowiadają na sformułowane przez Doktorantkę cele badań. Wysunięte przez Doktorantkę wnioski są odpowiednie i nie budzą moich uwag.

Rozprawę kończą streszczenia w języku polskim i angielskim. „Streszczenie”, które jest syntetycznym opisem założenia i celu badań, ich metodyki, wyników oraz wyciągniętych z badań wniosków. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że rozdział ten jest jedną z najważniejszych części pracy, gdyż ma na celu zachęcenie czytelnika do przeczytania danej pracy. Przedstawione streszczenia syntetycznie przedstawiają całość Dysertacji i nie budzą moich zastrzeżeń.

Cytowane piśmiennictwo w ilości 119 jest uporządkowane w kolejności cytowań. Rozdział ten budzi moje największe zastrzeżenia. Pisząc dysertację w języku polskim uważam, że autor powinien używać polskiego skrótu „i wsp.” a nie angielskiego „et al.”

(pozycja 31, 42, 55). Poza tym Kandydatka nie stosuje jednolitej zasady cytowania prac. W wymienionych skraca listę autorów, podczas gdy w innych podaje wszystkich z listy. Niektóre pozycje cytowani rozpoczyna nazwisko pierwszego badacza, zaś w innych skrót imienia. Brak jest także jednolitego podawania nazwy czasopism. Nieprawidłowości te powinny zostać poprawione przed wysłaniem pracy do publikacji, gdyż brak jednolitego sposobu cytowania jest jedną z głównych przyczyn odrzucenia pracy przez redakcję czasopisma.

Podsumowując: przedstawiona mi do oceny rozprawa mgr. Patrycji Maj pt. *„Ocena spektrum zaburzeń psychologicznych wynikających z majaczenia stanu ciężkiego pacjenta u członków rodzin chorych leczonych w oddziałach intensywnej terapii”*, jest bardzo ciekawą dysertacją, poruszającą niezwykle ważny i trudny temat. Całość dysertacji oceniam wysoko. Rozprawa ta pomimo niedociągnięć jest napisana prawidłowo z zachowanym układem charakterystycznym dla tego rodzaju dysertacji i spełnia wszystkie warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2022 poz. 574 z późniejszymi zmianami). W związku z powyższym zwracam się z uprzejmą prośbą o dopuszczenie mgr. Patrycji Maj do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Mając na uwadze wagę problemu oraz bardzo dobre przedstawienie wyników oraz sposób ich analizy wnoszę do Wysokiej Rady ds. Stopni i Tytułów Naukowych Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego o wyróżnienie przedstawionej Dysertacji

Z wyrazami Szacunku

Kierownik Katedry i I Kliniki
Anestezjologii i Intensywnej Terapii UM w Lublinie

KIEROWNIK
KATEDRY ANESTEZJOLOGII I INTENSYWNEJ TERAPII
UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W LUBLINIE

dr hab. n. med. Wojciech Dąbrowski

Prof dr hab. n. med. Wojciech Dąbrowski,